

Kurzus kódja: BMA-FILD-332.20, BBN-FIL18-352.04
Kurzus megnevezése: Politikai etika
Kurzus megnevezése angolul: Political Ethics
Kurzus előadója: Mráz Attila

Oktatás célja:

Van-e helye a morális kérdéseknek a politikában? És ha igen, vajon ugyanazon morális normák érvényesek-e a politikai életben, mint a hétköznapi életünkben, magánéleti viszonyainkban, vagy pedig sajátos erkölcsi elvek igazolhatóak a politikában? Elfogadható-e, sőt akár erkölcsileg elvárható-e az egyébként aggályos eszközök használata a politikában egy fontos cél elérése érdekében? Vagy éppen a politika nem is az elvek, hanem az erények, vagy a definiálhatatlan politikai érzék, ítélőképesség terepe? Mi a kompromisszumokra való törekvés szerepe, erkölcsi megítélése a politikában? A kurzus legelőször az előbbi kérdések tisztázásával körbejárja a politikai etika általános módszertani és elméleti kérdéseit. A kurzus második moduljában feltárjuk, hogy a fenti kérdésfelvetések hogyan jelentkeznek az alkalmazott politikai erkölcsstanban: megismerkedünk a politikai kampányok etikai kérdéseivel, a választópolgár szavazási vagy éppen tartózkodási kötelességét igazoló morális elméletekkel, valamint a választott törvényhozók erkölcsi dilemmáival és azokra adható elvi válaszokkal. Vizsgáljuk azt is, a politikai erkölcsstan normatív tartalmának szerepekhez kötődő része mennyiben általánosítható, és mennyiben egy-egy politikai rezsim (pl. liberális demokrácia, választási autokráciák) sajátos normái, értékei illetve intézményi és más ténybeli sajátosságai határozzák meg. Végül a kurzus utolsó moduljában a politikai hatalomnak való ellenállás etikájára fókuszálunk, arra a kérdésre keresve a választ, hogy melyek a politikai ellenállás morálisan igazolható formái, a polgári engedetlenségtől a forradalomig. Itt ismét vizsgáljuk elméleti belátásaink rezsimtípus-függőségét vagy -függetlenségét.

A politikai filozófiától eltérően a politikai etika nem elsősorban a politikai-jogi-gazdasági intézményrendszerek értékelésével, hanem a politikai életben résztvevők egyének, csoportok cselekedeteinek és mulasztásainak értékelésével foglalkozik, valamint a politikai cselekvésre vonatkozó erkölcsi iránymutatások melletti érveket vizsgálja. A kurzus olyan, általános erkölcsfilozófiai kérdéseket is érint, mint a szerepfelelősség, szakmai felelősség mibenléte, az általános és a speciális morális kötelességek viszonya, vagy éppen a kollektív és az egyéni erkölcsi felelősség közötti kapcsolat. A kurzus célja továbbá annak feltárása, hogy a politikai erkölcsstan kérdések és azokra adható elméleti válaszlehetőségek hogyan függenek a politikai intézményrendszertől – így különösen annak demokratikus vagy nem demokratikus jellegétől – és a tágabb társadalmi körülményektől mint a politikai cselekvés kontextusától. A kurzus tehát a kortárs erkölcsfilozófia és a politikai filozófia, társadalomfilozófia iránt érdeklődő hallgatók számára egyaránt ajánlott.

A kurzuson jelentős részben angol nyelvű szakirodalommal dolgozunk majd.

Tantárgy tartalma:

I. A politikai etika általános tanai

1. Pizkos kezek, morális dilemmák

- Weber, Max (1998): A politika mint hivatás. Ford. Wessely Anna. In: *Tanulmányok*. Budapest: Osiris. pp. 156-209. Vagy: Kossuth Kiadó, Budapest. Utóbbi kiadásból a 107-127. oldalak közötti rész kötelező, az ezt megelőző rész csak ajánlott olvasmány.
- Lukács György (1919): Taktika és etika. In: *Forradalomban: Cikk, tanulmányok, 1918-19*. Vál., szerk.: Mesterházi Miklós. Budapest: Magvető, 1987. http://exsymposion.hu/index.php?tbid=article_page_surfer&csa=load_article&rw_code=taktika-es-etika
- Továbbá MA hallgatóknak: Wendy Brown: A Conversation on Our “Nihilistic” Age. *The Nation*, January 10, 2024. (An interview about Brown’s book, *Nihilistic Times: Thinking with Max Weber*.) <https://www.thenation.com/article/culture/wendy-brown-interview/>

2. Realizmus v. moralizmus

- „Áldatlan és fölösleges vita. Mihancsik Zsófia interjúja Nádas Péterrel.” *Magyar Narancs*, 2002. június 27.
- Erman, Eva & Niklas Möller. (2022). Distinctively political normativity in political theory. *Philosophy Compass*, 17(6), e12835. <https://doi.org/10.1111/phc3.12835>
- Továbbá MA hallgatóknak: Galston, William A. (2010). Realism in Political Theory. *European Journal of Political Theory* 9(4): 385-411.

3. Kompromisszumok és ideálok

- Margalit, Avishai. (2010). *On Compromise and Rotten Compromises*. Ch. 1: “Two Pictures of Political Compromise”, pp. 19-38; Ch. 2: “Varieties of Compromise”, pp. 39-68. Princeton and Oxford: Princeton UP. [Nagyon kicsi oldalak!]
- Továbbá MA hallgatóknak: Spang, Friderike. (2023). Compromise in Political Theory. *Political Studies Review*, 21(3), 594–607. <https://doi.org/10.1177/14789299221131268>

II. Politikai szerepfelelősség

4. Úton a hatalomba: kampányetika

- Jeremy Waldron. (2024). Damned Lies. *Political Philosophy*, 1(1). <https://doi.org/10.16995/pp.15481>
- Beerbohm, Eric. (2015). The Ethics of Electioneering. *The Journal of Political Philosophy* 24(2): 1–25.
- Továbbá MA hallgatóknak: Samuel Bagg and Isak Tranvik. (2019). An Adversarial Ethics for Campaigns and Elections. *Perspectives on Politics* 17(4): 973–987.

5. Az urna előtt: a választópolgári döntések politikai erkölcsstana I.

- Julia Maskivker. (2019). *The Duty to Vote*. Oxford: OUP. Ch. 4.4 (“Lesser Evil Voting”): pp. 147–152.
- Julia Maskivker. (2019), “Why there is a moral duty to vote”, Oxford University Press blog, 9 December 2019. <https://blog.oup.com/2019/12/why-there-moral-duty-vote/>
- Nigel Warburton. (2015), “Is it wrong to vote tactically in the general election?”, *The Guardian*, 6 May 2015. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/may/06/wrong-vote-tactically-general-election>
- Brennan, Jason. (2011). *The Ethics of Voting*. Princeton, NJ and Oxford, UK: Princeton University Press. Ch. 3 (“Wrongful Voting”): pp. 68–94.

6. Az urna előtt: a választópolgári döntések politikai erkölcsstana II.

- Nathan Hanna. (2009). “An Argument for Voting Abstention,” *Public Affairs Quarterly* 23(4), 275-286.
- Emilee Booth Chapman. (2019). “The Distinctive Value of Elections and the Case for Compulsory Voting,” *American Journal of Political Science* 63(1), 101–112.
- Továbbá MA hallgatóknak: Kevin J. Elliott. 2023. “An Institutional Duty to Vote: Applying Role Morality in Representative Democracy.” *Political Theory* 51(6): 897–924.

7. A bársonyszékben: a választott képviselők, közhatalom-gyakorlók politikai erkölcsstana

- Thompson, Dennis F. (1987). *Political Ethics and Public Office*. Ch. 4: “Legislative Ethics”: pp. 96-122. Cambridge, MA, London UK: Harvard UP.
- Továbbá MA hallgatóknak: Applbaum, Arthur I. (1999). *Ethics for Adversaries: The Morality of Roles in Public and Professional Life*. Ch 4: “The Remains of the Role”, azon belül a “Personal, Professional, and Political Morality” c. alfejezet, pp. 62-67. Princeton, NJ: Princeton UP.

III. A hatalomnak való ellenállás politikai etikai kérdései

8. Erőszakmentes ellenállás: a polgári engedetlenség erkölcsstana

- Martin Luther King. (1963). Levél a Birminghami Városi Börtönből. In: Missetics B. (szerk): *Polgári engedetlenség és erőszakmentes ellenállás*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2016. 169-185.
- Václav Havel (1978). A kiszolgáltatottak hatalma. Ford. F. Kováts Piroska. In: *A szabadság ígérete. Esszék, publicisztikai írások, beszédek*. Szerk. G. Kovács László. Pozsony: Kalligram, 2012. 114–161. *Csak a következő részeket: III., VII., VIII. XI. címek.* Elérhető angolul is: <https://www.nonviolent-conflict.org/wp-content/uploads/1979/01/the-power-of-the-powerless.pdf>
- Jan Patočka. (1977) A jogtalansággal szembeni védekezés kötelességéről. In: *Mi a cseh? Esszék és tanulmányok*. pp. 380-383. Pozsony, Kalligram, 1996.

- Továbbá MA hallgatóknak: Candice Delmas. (2018). *A Duty to Resist: When Disobedience Should Be Uncivil*. New York: Oxford University Press. Ch. 2, „In Defence of Uncivil Disobedience”: pp. 47-71.

9. Lázongás, („rioting”, „uncivil disobedience”)

- Pasternak, Avia. (2018). Political Rioting: A Moral Assessment. *Philosophy & Public Affairs* 46(4): 384-418.

10. Reform és forradalom

- Adam Michnik. (1977). A New Evolutionism. In: *Letters from Prison and Other Essays*. pp. 135-149. Tr. Maya Latynski. Berkeley & LA: University of California Press, 1985.
(Magyarul: Adam Michnik. (1977). Az új evolúcionizmus. In: *Gondban a bohóc. Esszék és tanulmányok*. Ford. Tischler János. Pozsony, Kalligram Könyvkiadó, 1996. pp. 19–33. https://polhunation.hu/wp-content/uploads/2020/03/Adam-Michnik_uj-evolucio.pdf)
- Christopher J. Finlay. (2015). *Terrorism and the Right to Resist. A Theory of Revolutionary War*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. Introduction: pp. 1–16.

+1. Az ellenállás terheinek elosztása: mivel tartozunk az áldozatoknak, és mivel tartozik az áldozat magának és másoknak?

- Ashwini Vasanthakumar. (2020). Recent debates on victims' duties to resist their oppression. *Philosophy Compass* 15(2): e12648. <https://doi.org/10.1111/phc3.12648>

Számonkérési és értékelési rendszere:

Aktív órai részvétel, rövid óraközi házi feladatok, szemináriumi dolgozat (BA hallgatóknak kb. 1500 szó, Filozófia MA hallgatóknak kb. 2500 szó terjedelemben), az oktatóval egyeztetett témában.

Filozófia MA hallgatók esetében többletelvárás továbbá a fent megjelölt kiegészítő szakirodalmak feldolgozása (beleértve az idegennyelvű szakirodalmat is) és az órai munkában, szemináriumi dolgozatban történő megjelenítésük.

Előzetes irodalom: ld. a tematikánál feljebb.